

FARZAND TARBIYASIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY PSIXOLOGIK OMILLAR

Normamatova Nazira Alijon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8398696>

Annotatsiya. Bola tug'ilishidan boshlab normal rivojlanishi uchun muloqot muhim ahamiyatga ega. Faqatgina muloqot jarayonida bola inson nutqini o'zlashtirib olishi mumkin. Bu o'z navbatida bola faoliyatida va atrof-muhitni bilish va o'zlashtirishda etakchi vazifani bajaradi. Shaxs rivojlanishi harakatlantiruvchi kuchlari bo'lib bola ehtiyoji va uni qoniqtirish imkoniyati o'rtasida yuzaga keladigan qarama-qarshiliklar hisoblanadi. Ushbu maqolada, farzand tarbiyasiga ta'sir etuvchi ijtimoiy psixologik omillar haqida fikr va mulohazalar qilinadi.

Kalit so'zlar: bola tabiyasi, jamiyatning roli, ijtimoiy psixologiya, asosiy omillar, oila tarbiyasi, psixologik rivojlanish.

SOCIAL PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING CHILDBEARING

Abstract. Communication is important for the normal development of a child from birth. Only in the process of communication can a child master human speech. This in turn performs a leading function in the child's activities and in the knowledge and assimilation of the environment. The driving forces of Personality Development are the contradictions that arise between the child's need and the possibility of satisfying him. This article will provide feedback and insights into the social psychological factors that affect foster care.

Keywords: child Tabia, the role of society, social psychology, key factors, family education, psychological development.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ

Аннотация. Общение важно для нормального развития ребенка с рождения. Только в процессе общения ребенок может овладеть человеческой речью. Это, в свою очередь, выполняет ведущую роль в деятельности ребенка и в познании и усвоении окружающей среды. Движущими силами развития личности являются противоречия, возникающие между потребностью ребенка и возможностью ее удовлетворения. В этой статье будут рассмотрены и рассмотрены социально-психологические факторы, влияющие на воспитание детей.

Ключевые слова: Природа ребенка, роль общества, Социальная психология, основные факторы, семейное воспитание, психологическое развитие.

Oila tarbiyasi — oilada farzandlarning ota-ona yoki ularni o'rnini bosuvchi shaxslar tomonidan amalga oshiriladigan, farzandlar kamolida muhim ahamiyat kasb etadigan jarayon hisoblanadi. Yosh avlodning har tomonlama kamolga erishishida oila tarbiyasi muhim o'rin tutadi. Oilaning moddiy ta'minoti, farovonligi, oila budjetining mavjud holati, undan oqilona foydalanish borasidagi tajriba, sog'lom ruhiy muhitning barqarorligi va hokazolar obyektiv omillar sirasiga kirsa, oiladagi shaxslararo do'stona munosabatlar, oila a'zolarining fiziologik, psixologik, ma'naviy jihatdan komillikka yetganligi, ularning qiziqishi va ehtiyojlari o'rtasidagi mutanosiblik, oilaviy turmushni tartibga solish borasidagi o'zaro moddiy ko'mak, hamkorlik, birlik tamoyillariga tayanish kabilar subyektiv omillar sirasiga kiradi. Hozirgi shiddat bilan taraqqiy etayotgan mamlakatimizning qay darajada yuksalishi, o'sib kelayotgan yosh avlodning ta'lim tarbiyasiga

bevosita bog'liq sanaladi. Shaxsning kamolga yetishida nasl-irsiyat, ijtimoiy muhit, ta'lim-tarbiya asosiy ro'lni egallaydi.

Biologik irsiyat insonni inson qiladigan umumiylikni hamda insonlarni tashqi va ichki jihatdan turli qiladigan farqlanishni aniqlaydi. Irsiyat deganda bolalar genetik dasturiga kiritilgan muayyan xislat va xususiyatlarning ota-onadan bolaga turli xil o'xshashlik, xususiyatlarning o'tishi tushuniladi. Irsiyatga ko'ra bolaga ota -onasidan inson organizmi, asab tizimi, miya va xis tuyg'u organlari, shuningdek, qomat tuzilishi, soch teri rangi o'tadi. Bular insonni boshqa insonlardan ajratib turuvchi tashqi omillar hisoblanadi. Shuningdek irsiyat bo'yicha nerv faoliyatini rivojlantiradigan nerv xususiyatlari ham o'tishi mumkin. Irsiyat bolaning tabiiy xususiyatlari asosida biror bir faoliyat sohasida muayyan qobiliyatlarining shakllanishini ko'zda tutadi. Psixologik ma'lumotlarga ko'ra qobiliyat insonning tabiiy xususiyati bo'la olmaydi. Bola qobiliyatlarining namoyon bo'lishi uning hayot, talim-tarbiya jarayonlariga bog'liq.

Tug'ilgan odamga hayotni saqlab qolish uchun faqat eng elementar mexanizmlar berilgan. Jismoniy tuzilishi, asab tizimining tashkil etilishi, faoliyat turlari va uni tartibga solish usullari jihatidan inson tabiatdagi eng mukammal mavjudotdir. Bolalik - bu yangi tug'ilgan kundan boshlab to'liq ijtimoiy va shuning uchun psixologik etuklik davri; bu davrda bola insoniyat jamiyatining to'la huquqli a'zosiga aylanadi. Bundan tashqari, ibtidoiy jamiyatdagi bolalikning davomiyligi o'rta asrlardagi yoki bizning kunlarimizdagi bolalik davriga teng emas. Insoniyatning bolalik bosqichlari tarix mahsuli bo'lib, ular ming yillar avval bo'lgani kabi o'zgarishi mumkin.

Shaxs deganda muayyan jamiyatning a'zosi tushuniladi. Odam shaxs bo'lishi uchun ruhiy jihatdan taraqqiy etgan, o'z xususiyati va sifatlari bilan boshqalardan farq qilishi lozim. Har bir odam shaxs sifatida turlicha namoyon bo'ladi. U o'zining xarakteri qiziqishi va qobiliyati aqliy rivojlanganlik darajasi, ehtiyoji, mehnat faoliyatiga munosabati bilan farqlanadi. Bular shaxsni o'ziga xos xususiyati bo'lib, ana shu ruhiy xususiyatlari rivojlanib ma'lum bir bosqichga yetsagina u mukammal kamol topgan inson deyiladi. Shaxsning ijtimoiy voqe'likka, mehnatga, kishilarga, jamiyatga bo'lgan munosabati turlicha, uning faollik darajasi va odob-axloq borasida yetukligi ham turlicha.

Ayniqsa, bola o'smirlik yoshiga yetganda, erka, tantiq bo'lgani uchun do'stlari va tengqurlari davrasida ham hamma xohishlari qondirilishini istaydigan, liderlikka intiluvchanligini namoyon etgisi keladigan, lekin psixologik jihatdan, aslida unda bunday sifatlarni mavjud bo'lmaydi. Gap shundaki, bunday holatlarda ota-ona zurriyodi timsolida ilgari o'z hayot tajribasida erisholmagan armonlarini ro'yobga chiqargisi keladi, ularning tarbiya uslublari aynan shunga qaratilgan bo'ladi, lekin bola ko'p jihatdan nochor ekanligini keyinchalik ijtimoiy muhitning turli vaziyatlariga tushganida his eta boshlaydi. G'amxo'rlikdan tub ma'noda farq qiladigan giperproteksiya - bunda erkalatishdan ko'ra oiladagi katta shaxslar tomonidan bola shaxsining har bir yurgan qadami va xatti-harakatini nazoratga olish orqali unga e'tibor berish nazarda tutiladi. Ma'lumki, bilish va dialektika nazariyasi alohida fanlar tarixi, bolaning psixik rivojlanish tarixi, yosh hayvonlar va til tarixidan shakllanishi kerak. Ayniqsa e'tiborni qaratish hikoyalar bolaning aqliy rivojlanishi, uni ontogenezdagi bolaning rivojlanishidan ham, turli xil zamonaviy madaniyatlarda bolalarning notekis rivojlanishidan farqlash kerak.

Shuning uchun bu tarbiya uslubida turli xil ta'qiqlar va to'siqlar ota-ona tomonidan takror aytiladigan "mumkin emas" kabi iboralarning bisyorligi bilan namoyon bo'ladi. Bunday sharoitda voyaga yetgan bola odatda shaxsiy fikr va dunyo qarashsiz, mustaqil qarorlar chiqarishda doimo

kattalar yordamiga muhtoj bo'ladi va xarakter jihatdan salga jahli chiqadigan va doimiy norozi holdagi kayfiyatning hamrohligi, chunki u doimiy nazoratga, o'zgalarning qarorlari asosida harakat qilishga odatlanadi: onasisiz dars tayyorlay olmaydigan, otasisiz ko'chaga chiqmaydigan, barcha ishlarida kattalarning doimiy aralashuviga muhtoj bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, rivojlanib borayotgan jamiyat taraqqiyotida kelajak avlodning ro'li juda ham beqiyos ahamiyatni kasb etadi. Shu sababli yurrtimizda ular uchun keng ko'lamlı ishlar amalga oshirilmoqda. Hozirgi kunda ijtimoiy muhit oilaviy nizolar bola ulg'ayishida o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatishi mumkin ammo bu fikr bilan cheklanmaslik kerak deb xisoblayman xarqanday holatda oilada tarbiya to'g'ri berilgan bo'lsa bunday og'ishlik holatlari kuzatilmaydi. Muammo izlash emas unga yechim topish eng to'g'ri qarordir.

REFERENCES

1. Adilova, M. (2023). THE PSYCHOLOGICAL EFFECT OF TRAPS IN THE SOCIAL NETWORK ON YOUTH MIND AND SPIRITUALITY. Open Access Repository, 4(2), 500-505.
2. Sunatullaevna, K. A., & Axmedovich, R. O. (2022). Internet is a depression. The benefits and harms of cyberspace on the human psyche. Eurasian Scientific Herald, 5, 69-73.
3. Komilova, A., & Adilova, M. (2023). SHAXS EMOTSIONAL INTELLEKTINING PSIXOLOGIK VA PSIXOFIZIOLOGIK JIXATLARI. Журнал Педагогик и психологии в современном образовании, 3(2).
4. Ganiyeva, M. (2023). THE MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPING THE LOGICAL THINKING OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS (IN MATHEMATICS LESSONS). Science and innovation, 2(B3), 30-33.
5. Ganieva, M. (2023, June). EMPOWERING LOGICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH TIPS TECHNOLOGY. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 12, pp. 62-63).